

438 dagar

– funderingsfrågor, källkritik och fördjupningsuppgifter

Ämne: Svenska, SVA, SFI

Årskurs: 7-9, Gym, Vux

Lektionstyp: källkritik, reflektion och diskussion, skrivövning

Lektionsåtgång: 2-5

Inledning

Vad vet gruppen om internationell politik?
Känner de till länderna Somalia och Etiopien?
Titta gärna på kartor och jämför klimat,
befolkningens storlek och medelålder.
Vad lever man av?

Hur kommer det sig att ett utländskt bolag,
Lundin Petroleum, får leta olja i Ogaden?
Fördjupa er i den grad som känns relevant
för gruppen.

Vad vet gruppen om Johan Persson och
Martin Schibbye?
Samla informationen på en gemensam tavla
och prata om vad ni redan vet.
Vad är ni nyfikna på?
Vad hoppas ni få reda på genom att läsa boken?

En sann historia - jobba med källkritik

Läs inledningen på sidan 5

- Vilka källor har Johan och Martin använt för den här boken?
- Bedöm källorna efter de källkritiska kriterierna och diskutera källornas värde.
- Är det tillräckligt bra källor?
- Är det något särskilt ni bör se upp med när ni läser boken?
- Är det en sann historia?

Funderingsfrågor

Frågorna kan användas som en kontroll av att man har förstått det man läst. För många frågor kan störa läsningen, en del frågor passar bra ensamma som en mer fördjupande uppgift. Använd dem efter eget huvud och lust.

Resan till Ogaden slutade i fängelse, sidorna 7-11

- Vem är Meles Zenawi?
- Beskriv Ogaden! Hur hänger Ogaden ihop med resten av världen?
- Vad är ONLF?
- Finns det svensk olja i Ogaden?

Karta, sidorna 12-13

- Jämför och sök upp Ogaden på en karta över Afrika.
- Vad är Addis Abeba, Jijiga och Galkayo?
- Ungefär hur stort är Lundins område?
- Ungefär hur långt går de innan de blir gripna?

Slut på all tråkig väntan, sidorna 17-20

- Vad får du reda på om Martin och Johan?
- Varför är de på väg till Ogaden?

Jag älskar det farliga livet, sidorna 21-24

- Varför bor de på det dyra hotellet?

Vår resa går åt helvete, sidorna 25-29

- Varför får ingen veta vad de ska göra?
- Vad gör Johan och Martin medan de väntar?
- Vad berättar Sara, Ahmed, Abdi och andra för Johan?

Har vi gjort något dumt?, sidorna 30-32

- Varför vill Johan att vakterna ska gilla dem?

Ensam i öknen, sidorna 33-35

- Vart åker de? Se efter på kartan sidorna 12-13

Hjärtat bultar och pulsen slår, sidorna 36-39

- Vad ska Johan och Martin göra om de etiopiska soldaterna anfaller?

Gå först, prata sen, sidorna 40-45

- Varför är det svårt att säga säkert vem som har rätt och fel?

Kan man äta det här?, sidorna 46-49

- Varför går det så långsamt, tror du?

Nu jävlar dör jag!, sidorna 50-52

- Varför säger både Johan och Martin att de är journalister?

Vet du vem Zlatan?, sidorna 53-56

- Verkar soldaterna arga på Johan och Martin?

Du är terrorist!, sidorna 57-59

- Är det journalister som kommer för att intervjua dem?
- Vad är det för viktiga lagar Martin pratar om?

Allting är upp och ner, sidorna 60-62

- Varför får Johan och Martin nya kläder?

De är galna allihopa, sidorna 63-68

- Vad är det som är olagligt med det som soldaterna gör?

Jag skjuter dig!, Du gamla du fria, sidorna 69-75

- Vad gör soldaterna för att få Johan och Martin att säga det de vill?
- Vad är det för sång Martin sjunger på?

Jag lever, jag älskar dig!, sidorna 80-83

- Vad kan Jens Odlander göra för Johan och Martin?

Etiopien är ett rättvist land, sidorna 84-86

- Vad händer när de kommer till häktet?

Det stinker av kiss, sidorna 87-90

- Johan och Bossen tänker olika om Johans texter, på vilket sätt?

Det värsta som kunde hända har hänt, sidorna 91-92

- Vad är Johans hälsning hem?

Tänk inte, då blir du galen, sidorna 93-96

- Vad gör Johan och Martin i sina celler?

Vårt misstag är upptäckt, sidorna 97-100

- Vad är det som poliserna har upptäckt?

Jag gömmer brevet i skon, sidorna 101-103

- Vad gör de när de är ensamma i var sin cell?

Fyra knackningar betyder fara, sidorna 104-106

- Hur kan Johan och Martin ha kontakt?

Ni är fria om en månad, sidorna 107-109

- Vad hjälper Jens till med?

Plötsligt får jag en idé, sidorna 110-113

- Varför var det dumt att ta minneskortet?

Var fan är snuset?, sidorna 114-116

- Varför ska Johan och Martin vara häktade i flera veckor till?

Vi vrålar av glädje, sidorna 117-122

- Vad har USA med journalister i Etiopien att göra?

De är smartare än vi trodde, sidorna 123-125

- Vill Johan inte ha en stor fest?

Låt dem komma!, sidorna 126-128

- Varför vill Etiopiens regering tysta journalister och politiker?

Jag är beredd att slåss för livet, sidorna 129-131

- Vilka är de två personer som Martin och Johan pratar med?

Du ska dö din jävel!, sidorna 132-135

- Hur är det i fängelset?

Vi måste lära oss att hålla tyst, sidorna 136-140

- Varför tror de att mannen i de gula shortsens kan vara en polis?
- Vad behöver Martin och Johan pengar till?

Det säger bara pang, sidorna 141-143

- Varför blir Martin sur på Johan, tror du?

Vi ska tamejfan steka pannkakor, sidorna 144-147

- Varför steker Johan just pannkakor, tror du?

Vi tänkte fel allihop, sidorna 148-150

- Vad har Martin och Johan blivit åtalade för?
- Varför blir Johan arg?

Jag är rädd att de ska börja gråta, sidorna 151-154

- Hur gör Martin för att få pengar och Johan för att få behålla snuset?

Just idag är jag stark, sidorna 155-158

- Känner du till Kentas Bajensång?
- Vilka har kommit för att ge Johan och Martin stöd?

Åklagarna har gjort bort sig, sidorna 159-162

- På vilket sätt har åklagarna klantat sig?

De här orden blir de viktigaste i mitt liv, sidorna 163-165

- Vad är det viktigaste av det som Johan och Martin säger, tycker du?

Gud kan skydda oss, sidorna 166-169

- Vad vill Johannes?

Skyldiga till allt, sidorna 170-173

- Varför blir de dömda, tror du?

En kväll blir det riktigt farligt, sidorna 174-177

- På vilket sätt är det farligt för utlänningar i fängelset?

Det är klart att vi ska be om ursäkt, sidorna 178-181

- Hur gör Johan och Martin för att bli sams?

Fängelset är fullt med plågor, sidorna 182-183

- Vad är risken just nu?
- Vad tycker Jens att de kan vara nöjda med?

Sängen är ledig!, sidorna 184-186

- Hur lyckas Johan och Martin få sängar?

Alla sitter framför teven, sidorna 187-189

- Är programmet bra eller dåligt för Johan och Martin?

Vi gömmer allting som är förbjudet, sidorna 190-193

- Vem blir utlänningarnas ledare?

Vi är rätt män för jobbet, sidorna 194-196

- Vad gör de för att fängelset ska bli bättre?

Tänk om han dör?, sidorna 197-201

- Vad gör deras familjer för Johan och Martin?

Det är viktigt att vi låter ledsna, sidorna 202-204

- Vilken lögn har Martin och Johan kommit överens om?

Han måste vara över två meter, sidorna 205-208

- Vem är den långa mannen och vad är det som är konstigt i mötet med honom?

De fulaste byxorna i fängelset, sidorna 209-211

- Vad gör vakterna när fångarna börjar spela fotboll?
- Varför gör de så, tror du?

Om du ska dö får du göra det utomhus, sidorna 212-214

- Vad händer med Bruno Müller?

Jag får in hämnd, sidorna 215-217

- Vem är den nye fången?

Vad händer när Meles dör?, sidorna 218-221

- Vad bygger Johan och Martin på?
- Vad har de kanske lyckats med, trots allt?

Nu har det hänt, sidorna 222-225

- Hur gör Johan och Martin för att stå ut i fängelset?

Är allting kört nu?, sidorna 226-228

- Hur kan Meles vara en hjälte?

En natt till friheten, sidorna 229-232

- Vad gör Johan och Martin när de tror att de ska bli fria?

Berätta för världen om oss, sidorna 233-235

- Vad måste de göra som de inte vill?

Plötsligt skriker Jens till, sidorna 236-238

- Vad är det första Johan gör när han är fri?

Välkomna till friheten, sidorna 239-245

- Vad vill Martin och Johan göra när de är fria?
- Vad är viktigast att berätta för andra journalister?

Fördjupning

Ta reda på mer om de lagar som finns för krig.

- Martin och Johan säger att Etiopiska regeringen bryter mot reglerna, gör de det?
- Hur kan Etiopiens regering försvara sig?

Martin och Johan ville också undersöka om Lundin Petroleum verkligen vill hjälpa folket i Ogaden.

- Vad har det med Carl Bildt att göra och varför kan det vara en skandal?
- Är det viktigt att journalister får resa överallt och berätta om allt?
- Ta reda på mer om vilka lagar som gäller för journalister i Sverige.

8 Sidor har gjort en bok om att göra tidning, Tidningsskolan. Där kan du läsa mer om hur journalister arbetar och få tips på vad du ska tänka på när du gör en egen tidning.

Slut på all tråkig väntan

JOHAN BERÄTTAR:

Jag öppnar snusdosan och lägger in en stor snus.
Överläppen putar ut och jag känner mig lugnare.
Ärligt talat är jag lite nervös.
Men jag vill inte visa det för någon.

Jag tittar ut genom fönstret i flygplanet.
Snart landar vi i staden Galkayo i Somalia.
Målet är nära. Om bara några dagar är vi i Ogaden.
Nu är det slut på all tråkig väntan.
Slut på att göra planer och prata om
hur det kanske blir när vi kommer fram.
Nu är allt på riktigt.

Martin sitter bredvid mig i flygplanet.
Det ser ut som om han sover.
Han lutar sitt blonda hår mot huvudkudden.

Martin och jag känner inte varandra så bra.
Vi jobbade på samma kontor ett tag
och upptäckte att vi tänker på samma sätt.
Visst, jag kan bli irriterad på Martin ibland.
Han tjuatar om böcker och dikter.
Ibland låter han som en bok när han pratar.
Jag kan bli trött på hans snack.
Men jag vet att Martin gillar hårt arbete.
Han hatar orättvisor lika mycket som jag gör
och han vill göra något bra, vara en viktig journalist.
Sådan är jag också.

Den senaste tiden har jag varit i grannlandet Kenya. Jag har intervjuat människor som flytt till Kenya från Ogaden. I många timmar har jag lyssnat på deras berättelser. Men att intervju är Martins jobb, inte mitt. Jag är bäst på att filma och fotografera. Det där med att skriva har alltid varit knepigt för mig. Så jag blev glad när Martin äntligen kom. Nu har jag någon att prata med. Jag är trött på att vara ensam. Jag har landat på många, många flygplatser i Afrika. Att landa i Galkayo känns annorlunda. Jobbet i Ogaden kommer att bli det viktigaste jag har gjort i livet, det känner jag på mig.

MARTIN BERÄTTAR:

Johans fingrar är bruna av snus. Det är som vanligt. Jag ser ut genom fönstret. Marken närmar sig. Det här blir ett viktigt jobb, kanske det viktigaste. Det känns bra att jag följde med honom. Ändå är det mycket jag inte vet om Johan. Om något farligt händer, hur är han då? Kan han jobba som ett proffs eller blir han bara förbannad och glömmer att tänka? Det är bara att vänta och se. Vi vet ju att det här jobbet kommer att bli farligt. Mycket farligt.

– Vet du vad namnet Galkayo betyder? frågar jag Johan.
– Nej, vadå?
– Det betyder *Platsen där den vite mannen springer iväg*.
– Bra namn. Det är nog många skitskraja vita som har flytt härifrån, säger Johan.
Många av mina vänner tycker att jag är galen som vill åka till Ogaden. Det är alldeles för farligt, säger de. Men det är ännu farligare dit vi kommer nu. Galkayo i Somalia. Alla verkar ha vapen där och de är vana att använda dem. Vi måste skaffa oss livvakter. Vi vill inte bli skjutna innan vi ens har smugit över gränsen till Etiopien. Till Ogaden.
Min fru Linnea har bett mig att vara försiktig.
– Tänk inte bara med huvudet, Martin, sa hon. Om du känner i magen att något är fel så måste du ge upp och åka hem. Hon har rätt. Johan och jag tänker på samma sätt. Om vi blir gripna av poliser eller militärer i Ogaden då ska vi ge upp direkt. Vi får säkert sitta inlåsta i några dagar. Sedan skickar de hem oss.

Så brukar Etiopien göra med journalister
som smiter in i landet olagligt.

Flygplanet landar med en duns på Galkayos flygplats.
Nu börjar det!

Jag älskar det farliga livet

MARTIN BERÄTTAR:

Vi landar mitt i öknen.

Överallt är det sand och torkad lera.

Husen ser också ut att vara gjorda av lera.

Hotellet har skickat en bil för att hämta oss.

– Välkomna till Somalia, säger chauffören.

I bilen sitter också tolken Mohammed.

Han ska hjälpa oss att prata med folket i Galkayo.

Vi behöver honom, det är många här som inte kan engelska.

Mohammed visar upp skador

från krigen han har varit med om.

När han var barn fick han en kula i munnen.

En gång blev han skjuten i ryggen,

en annan gång i bröstet.

Det är hemskt att höra honom berätta.

Ändå är det spännande.

Jag älskar det här farliga livet som journalist.

När jag var hemma i Stockholm var jag inte säker på

att jag ville följa med in i Ogaden.

Men nu är jag här och det känns helt rätt.

Det är så jäkla skönt att vara ute på uppdrag igen.

Vi åker förbi flera små butiker i Galkayo.

Vi ser kvinnor, män och barn som köper ris och annan mat.

Några av männen köper cigaretter.

På hotellet får vi veta att det kostar 200 dollar om dagen att bo där, mer än 1000 kronor. Det är för dyrt tycker jag, men ägaren till hotellet vill inte sänka priset.

- Ni måste ha åtta vakter som skyddar er. Och så måste ni ha en bil att fly i om ni blir anfallna. Dessutom får ni frukost. Det ingår i priset, säger hotellägaren.

Jag och Johan bestämmer oss för att betala. Vi har sagt till varandra att säkerheten är viktig. Vi kan bli skjutna eller kidnappade om vi inte har vakter som skyddar oss. Dessutom har jag med mig ganska mycket pengar. Jag har gömt mer än 60 000 kronor i min ryggsäck.

Hotellet har en bok där alla gäster skriver sina namn. Jag passar på att se efter vilka andra som har bott här före oss. Där finns namn på folk som arbetar för Röda Korset och för Förenta Nationerna. Det känns tryggt att andra utlänningar har bott här.

JOHAN BERÄTTAR:

Vi packar upp våra grejor. Martin har med sig hur mycket saker som helst, han verkar ha tänkt på allting. Eller också är han bara galen i prylar. Jag fnyser åt en del av grejorna han packar upp på sängen. Han har nya vandrарbyxor och splitter nya kängor.

I varje liten ficka på hans ryggsäck finns det prylar. Det är myggnät, plåster och bandage, medicin av olika slag, papper och solkräm. Han har också tagit med sig speciella energikakor som vi kan ha som mat om vi blir hungriga i öknen.

Själv var jag inte lika noga när jag packade. Jag måste låna strumpor av Martin. Han har en hel hög strumpor med sig. Men kamerorna och all teknisk utrustning har jag stenkoll på.

Batterier och minneskort till kamerorna behövs för att jag ska kunna arbeta.

När vi får tid ska jag visa Martin alla intervjuer jag gjorde i Kenya. Jag pratade med många som har flytt från Ogaden. De berättade om hur etiopiska soldater brände ner deras byar och våldtog kvinnorna. Det är sådana berättelser vi letar efter. Sanningen.

På natten ligger jag i sängen, under ett stort myggnät. Jag hör bilar utanför och ser ljuset från lyktorna lysa upp taket i mitt rum. Plötsligt hör jag ett skott från ett vapen. Ett skott till.

Jag kastar mig ur sängen och drar på mig byxorna. Sedan springer jag upp på taket så snabbt jag kan.

Martin och jag har bestämt att vi ska träffas där om allting går åt helvete.

Vår resa går åt helvete

MARTIN BERÄTTAR:

På taket sitter våra vakter. De skrattar åt mig.

– Gå och lägg dig. Det är bara någon som är full och skjuter i luften, säger vakterna.

Planen var att stanna i Galkayo i två dagar.

Nu har vi väntat i en vecka.

Guiden som ska hjälpa oss in i Ogaden ska ringa när vi får åka.

Det är långtråkigt att vänta.

De andra på hotellet börjar undra vad vi håller på med.

Ingen får veta att vi ska åka till Ogaden.

Vi låtsas att vi är i Galkayo för att intervjua flyktingar.

En dag åker vi faktiskt till ett flyktingläger.

Den första vi möter är en arg kvinna.

– När kommer maten? Vi svälter! fråser hon.

En bit bort ligger några platta stenar på marken.

Det är gravar. En kvinna står och gråter.

– Min son dog av hunger. Alla älskade honom.

Nu är han död, säger hon.

Länderna i Förenta Nationerna skickar mat till flyktingarna.

Men hjälpen verkar inte komma fram.

Någon säger att de enda som får mat är de som gillar regeringen.

De som stödjer Ogadens befrielsefront ONLF får ingen hjälp.